

"Данаїський дарунок"

"Українське Видавництво" у Мюнхені в кінці минулого року почало розсилати перевидані ним "Спомини про недавнє минуле" Д. Дорошенка.

Факт перевидання яких би то ні було споминів є фактом позитивним, навіть коли б були перевидані спомини Раковського чи Ковпака то і то не можна було б мати нічого проти.

Однак усім на світі відомо, що не тільки кожні спомини дають більш чи менш суб'єктивне насвітлення подій, але, що й взагалі жодні спомини, навіть при найбільшому бажанні їх автора, не можуть бути цілком об'єктивними. Інтелігентний читач враховує цю необ'єктивність споминів і бажачи виробити собі більш менш правильну картину - читає спомини різних авторів і порівнює між собою, враховуючи переконання і погляди тих авторів.

Але Видавництво, певно розчисляючи на те, що, на жаль, більшість емігрантів, а особливо - молодше покоління дуже слабо обізнане з подіями, які відбувалися пів віка тому і знаючи що в т. зв. "Енциклопедії Українознавства" ці події подані "в кривому дзеркалі", - "забезпечило" це видання "палкими запевненнями" як окремих осіб так і самого видавництва, які мають переконати, наче б то все там написане - це суцільна правда! На обкладинці Н. Василенко-Полонська, давня знайома Д. Дорошенка, присягається, що наче б то: "Спомини написані з винятковою об'єктивністю"... , "характеристики осіб стислі і об'єктивні", "... об'єктивність, вміння оцінювати події... робить спомини надзвичайно цінними".

Видавництво у своїйому "Вступному слові" запевняє в унісон Василенко-Полонській, що спомини "написані *sine ira et studio*" / це б то "без гніву і упередження"/

"об'єктивно та безпристрасно, з глибоким знанням проблем та людей". "Спомини Д. Дорошенка, дуже позитивно відрізняються серед інших.... які писали наголосуючи у всіх інакшемислячих тільки негативні моменти, зглядно вишукуючи негативи навіть там де їх не було..."

"навіть у питаннях які безпосередньо заторкували самого автора, вмів зберегти об'єктивність..." "Дмитро Дорошенко - український патріот і державник... для якого... конкретна вартість стосовної партії та її речників у змаганні за українську державу були вирішальним критерієм при оцінці..." "Нашадок гетьмана Петра Дорошенка... він з ранніх років свого життя зв'язався був з українським науковим і громадським життям... Особливий інтерес представляє період його діяльності на посаді губерніяльного комісара Чернігівщини,

а відтак на посаді міністра закордонних справ ... за Гетьманщини... Політично Дорощенко був пов'язаний з Союзом Гетьманців Державників... Уважливий читач знайде у споминах Д. Дорощенка відповідь на питання, "чому нам "встоятися не було сили". "Спомини Д. Дорощенка у чималій мірі... свого роду лекція і практичної політики та її підставових заłoженнь... "даємо цілий ^{иний} матеріал, який вийшов з під пера людини, яка проявила і виправдала себе на полі державницької теорії та практики".

У кінці ж книжки ще й С. Нагай повторює твердження Василенко-Полонської, що запевнала немов Д. Дорощенко "будівництву Української Держави віддав кращі роки своєї молодости" і "тільки Дорощенко дав державництву концепцію цілої історії України 1917-1918 років". ~~Далі наводить С. Нагай твердження С. Соловйова, що Дорощенко в "Українському Видавництві"~~ Очевидячки, не забракло тут і оцінки В. Державіна. Вправді "Українське Видавництво" певно не уділило часу навіть на перечитання цієї статті С. Нагая і тому власне "уважному читачеві", читаючи то все, несамохіль пригадується безсмертна гумореска Квітки-Основ'яненка "Підбрехач", бо Видавництво виразно написало на стор. 5, що Д. Дорощенко "намадок гетьмана Петра Дорощенка", а С. Нагай на стор. 524 написав, що Д. Дорощенко подає відомости "про своє походження від гетьмана Михайла Дорощенка і про споріднення з гетьманом Петром Дорощенком". Далі переказує автор коротко зміст виданих в Канаді "Споминів про давно минуле і цих, які перевидало "Укр. Видавництво" і... всупереч твердженням Д. Дорощенка зве графа Бобринського та єпископа Євлогія "відомими московськими погромниками" Отже виникає питання: кому має вірити читач: чи "бездоганно об'єктивному" Д. Дорощенкові чи... С. Нагаєві?

Далі С. Нагай пише, що згідно зі споминами Д. Дорощенка "співчуття і допомога населення Наддніпрянської України"... виявилася в таких акціях, як створення допомогових організацій: Союз Міст, Земський Союз та гуртків для допомоги депортованій людині з Галичини".

Вправді, во імя об'єктивності мусимо ствердити, що у Дорощенка нічого подібного немає, а "честь" такого "відкриття" належить лише самому С. Нагаєві.

В дійсності "Земський Союз" /повна назва "Всеросійський земський союз допомоги больним і раненим"/ був створений москалями у Москві 30 липня 1914 року, там же в серпні того ж року був створений "Всеросійський Союз Городов". Лише філії тих московських організацій були зорганізовані також на території України. В обох організаціях в характері урядовців працювало досить значне число також і українців/.

З наведеного бачимо, що видавництво пустилося на безвідповідальну рекламу, яка може мати необчислимі наслідки. Звертає в ній спеціальний наголос про який подбав хтось мудріший за видавців на "об'єктивність" і брак жодної тенденційності, тимчасом, як побачимо з далі поданих тільки кількох більш яскравих тверджень автора "споминів" у зіставленню з фактами - не може бути й мови про об'єктивність "Споминів". Вони хоч би від "Відродження нації" Винниченка різняться тільки стилем, способом опису. У Винниченка згадана праця написана з пристрастю і темпераментом, стилем публіцистичної пропагандової статті *(подбитованої офіційною владою українського)* і тому в ній порівнює мало документальних даних. Спомини ж Дорошенка писані стилем дуже близьким до "наукового", здержаним у висловах, з виразним наміром зробити враження на менш інтелектуального читача, що то праця цілком безстороння, оперта на стислих фактах, але... Але це є, як побачимо, тільки маска.]

На початку кілька стислих даних про автора, [даних промовчаних видавництвом, але, здебільшого, поданих в попередній книжці самим автором.]

Отже родинна традиція уважала своїм предком гетьмана Михайла Дорошенка, що поляг у бою з татарами і залишив унуків. Одним із тих унуків був гетьман Петро Дорошенко. Брат же гетьмана П. Дорошенка - Никол Дорошенко який не очолював боротьби України з Московом і мав бути предком тих чернігівських Дорошенків. Дід Дмитра Дорошенка був досить заможним дідичем, але батько - був військовим ветеринарним лікарем. Ставши вже студентом у 1903 році відкинув гасло "Самостійности України" і перетворився в соціал-демократичну партію. Донцов тоді належав до її опозиційної групи і покинув потім РДП, а Д. Дорошенко тримав з московською більшістю отже був соціал-демократом. Пару років пізніше його викинули з партії за

мішення де-яких статей також і в буржуазній пресі. Після того в 1905 році став Д. Дорошенко співробітником "Рада" яку видавали автономісти на чолі з Чикаленком, був перекладачем телеграм. У 1906 р. брав участь у "Кієвській Старині". У 1908 році стає членом Тов. "Укр. Поступовців" до якого входили навіть такі українці, що й за автономію не збиралися боротися, але більшість складалася з автономістів, не було серед них тільки самостійників. Після революції 1917 року стає Д. Дорошенко членом партії соціалістів-федералістів, яка не тільки була проти самостійності України, але й автономію не вважала можливим здійснювати без згоди московських установчих зборів. Як члена партії укр. соц.-федералістів після того як У.П. Рада і Генеральний Секретаріат прийняли "Інструкцію" московського Тимчасового Уряду і Ген. Секретаріат перетворювався в його орган, запрошено було його сформувати Генеральний Секретаріат і бути його головою. Недовіряючи справи формування до кінця, зрікся Д. Дорошенко участі в ньому. На Чернігівщині до т. зв. Губерн. Виконавчого Комітету московського Тимчасового Уряду великий вплив мали тупівці, а губерн. комісаром був дуже багатий дідиць, який себе не вважав українцем. Він після спроби Корнілова захопити владу - уступився і згідно з інструкціями моск. Тимчасового Уряду переведено нові вибори. Головою Комітету був Ілля Шраг і він висунув кандидатуру Д. Дорошенка, порозумівшись попередю з московськими партіями. Так став Д. Дорошенко Губерніальним Комісаром Чернігівщини - урядовцем московськ. Тимчасового Уряду. Згідно з умовою Шрага з москалями було додано двох заступників /помішників/: одного - моск. соц. демократа, а одного - московського соц. революціонера.

Д. Дорошенко на всякий випадок подбав щоб за ним лишалася й посада галицько-буковинського комісара. Погляди Д. Дорошенка, з окрема - великі симпатії до москалів були причиною, чому його на цьому становищі очоче затвердив і моск. Тимчасовий Уряд і головна команда Південно-Західнього фронту.

Тут слід нагадати, що навіть безпосередньо перед гетьманським переворотом, розмовляв Дмитро Дорошенко зі своїм дядьком - Петром Дорошенком по московськи, в

чому признається на стор. 248 своїх "Споминів", пишучи: "так завжди говорили ми з своїм дядьком,, , бо так звикли говорити в нашій родині". Наївним сучасним "державникам" слід звернути увагу, що є засаднича різниця між не звертанням уваги на московську мову старенького проф. Київського Університету - Ейхельмана і московською мовою тих людей, які вяжуть себе зі старими гетьманськими родинами, підкреслюють свою українську свідомість, як свідомість батьків і дідів. Коли обидва співрозмовники володіють українською мовою, то чому говорять із собою на мові ворога? Чи це не доказ, що той ворог не є для них ворогом?

Звичайно на Чернигівщині і за Доршенкавого урядування не відчувалося, що була революція, що існувала У.Ц. Рада, бо всі установи були обслуговувані й керовані ще урядовцями з часів царату. Всюди панувала московська мова. Д. Доршенко уважає

"солідними і поміркованими / а за такими він шукав / елементами" - всіх "земельних власників" це б то дідичів / поміщиків / *а* тому і в "Споминах" відніе *до*

Таких

із десяти лише трьох повітових комісарів: Малахова, Трохименка і Шимоновського / ст. 170 /. Самозрозуміло ніхто з них не уважав себе українцями. До "не солідних" /бо не землевласників / зачисляв Доршенко двох українців, з яких один був ніженським повітовим комісарем, а другий лише заступником повітового комісаря Остерщини. Це був такий стан у вересні і жовтні 1917 року, це б то вже після другого і перед третім універсалом У.Ц. Ради. Доршенко був цілком вдоволений з того стану і з тих усіх "симпатичних і милих" людей які, заповняли всі установи і які зробили "непомітною" навіть Лютневу революцію на 7 місяці революції. Доршенко не розумів, що так був створений чудовий ґрунт для московсько-більшевицької пропаганди. Природно, в "об'єктивних" споминах Д. Доршенка не подано нічого злого про урядування ~~Хехех~~ "статечних" і "солідних", а про урядування українця вишукав автор споминів досить загальникових оскаржень /три сторінки! / при чому "дісталосся" і комісару який був студентом другого курсу історичного інституту і його професорові, якого теж змальовано як наївну дитину / хоч то і був "огрядний поважний пан", але.... мав необережність сказати, що підлеглі йому мільйонери "всі дуже віддані революції" /. Тут проговорився Д. Доршенко, що

"Взагалі в губернії міліція уявляла з себе одне осудовисько і сором" / ст. 177/, але, додамо, "об'єктивний" автор споминів нічого компромітуючого про інші повіті, керовані москалями, не подав. Отже то було виявом симпатії до українця урядовця. Ми трохи спинилися над цим урядованням Д. Дорошенка в Чернігівщині, бо воно було згадане серед іншої "державницької" діяльності автора споминів, як особливо заслуговуюч^е на увагу.

Певно до "державницької" діяльності Д. Дорошенка в Чернігові зараховують видавці і використання українського "батальону" /курія/ богданівського полку, стачіонованого в Чернігові майже виключно для... оборони поміщицьких маєтків від розгатованих соціялістами селян. Самозрозуміло, така "служба Україні" на багато прискорила деморалізацію курія, який формувався з охотників, що вступили до нього щоб визволити Україну з московського ярма, а замість того їх використовували для оборони від українських селян "руських поміщиків", які здебільшого були прихильниками "єдиної і неделимої".

Потім прибув до Чернігова кирасирський полк. Тому, що Д. Дорошенко був "державником", який не відрізняв надто московської держави від української, то коли прибув цей полк "досвідчений державник" навіть не помітив настрою старшин, не поцікавився складом полку, тільки написав у споминах "Один час доля нам ніби всміхнулася. На територію Чернігівщини прибув з Києва кирасирський полк, добре ще дисциплінований, в комплекті. Ми розташували всі його 6 ескадронів по різних важливіших пунктах губернії щоб він ніс охорону та щоб його кирасирів можна було висилати на втихомирення погромів. Якийсь час кирасири це й виконували" (209-210/. Розшифровуємо вжиті автором "дипломатичні" вислови. До слова "охорону" треба було б додати недоговорені слова: маєтків вороже настроєних до України дідичів. Слова ж "втихомирення погромів" означали те, що зветься звичайно "пацифікацією", яку доконували москалі-кирасири. Безумовно, кирасири для цього добре надавалися, бо це був той самий московський полк, який розстрілював у Києві "богданівців". Природно, що ідилію поспувало домагання У.Ц. Ради: негайно усунути його з української території. Домагання було подиктоване тим, що всі

українці Київів брали участь у похоронах убитих москалями-кирасирами жертв і українці далеко поза межами Київів реагували гостро на цей злочин. "Державник" Д. Дорошенко висловився про них в цьому випадкові дуже м'якенько, це, мовляв, були ті кирасири "які стріляли літом в українських козаків-богданівців" /ст. 210/. "Стрільяти" - це одне, а обстріляти із засідки вночі ешелон із сплячими вояками, затримати і вбивати та ранити шаблями підчас розбрюкування, та вбити 16 і 30 поранити - це щось друге!

Але, потішає себе Д. Дорошенко, ми пробували /вже значки добре хто це / "вдержати їх, як найману силу", але хоча це й не вдалося, шкодувати, мовляв, нічого, вони і так "розклалися". Кінчилося це урядування Д. Дорошенка тим, що коли надійшла відомість, що на півночі появилися московсько-большевицькі відділи - губ. комісар потихеньку втік до Київів.

Коли стався "гетьманський переворот" Д. Дорошенко поспішив зустрітися зі своїми приятелями-дідами і навязати контакт зі Скоропадським. Важко припустити, щоб Д. Дорошенко справді не знав того,, що навіть члени старих пануючих династій і то за нормальних умов не є в дійсності абсолютними монархами, тільки залежні від тої сили, на яку спираються. Обрання Скоропадського було наслідком узгодження плянів ще передреволюційної московської організації землевласників, яка тепер звалася "Союз хліборобів-власників", підтриманих промисловцями ворожо настроєними до України, з німецьким військовим командуванням та зобов'язанням Скоропадського додержуватися тих напрямних, які були усталені згаданими двома силами. Вони ж висунули й кандидатуру людини, яка поділяла їхні пляни. Отже поскільки ці пляни передбачали збереження назверх "фірми" суверенної української держави, постільки і Скоропадський міг прийняти в число своїх міністрів певну кількість українців і то для керування такими міністерствами, які не могли надавати владі того чи іншого напрямку і характеру.

Д. Дорошенко з огляду на свою приналежність до партії укр. соц.-федералістів не був людиною, яка б користувалася у тих сил цілковитим довірям і тому йому запропонували спочатку посаду товариша міністра закордонних справ і не сказали

хто має бути міністром, а коли Д. Доршенко з огляду на це відмовився - то запропонували йому міністерство пошт і телеграфів. Нарешті було знайдено компромісове рішення - призначили його "керуючим міністерством закордонних справ" і шойно по двох місяцях, переконавшись, що він не перешкоджає Палтову /якого іменовано "товаришом міністра" закордонних справ / вести фактичну політику - іменовано міністром. Самозрозуміло Доршенко прикривав собою московську лінію політики.

Скоропадський був обраний на з'їзді "союза земельних власників", а всі українці, які тепер себе звуть "гетьманцями" були тоді об'єднані в партії "Українських Хліборобів-Демократів", які не брали участі, як у тих "виборах" так і в уряді. М. Міхновському пропонували посаду... урядовця для особливих доручень при гетьмані, отже знова таку, яка не давала йому змоги робити щось інакше як тільки виконувати доручення Скоропадського, але мала викликати у мас ілюзію немов керує Україною українці. Міхновський зі зрозумілих причин відмовився, "об'єктивно" автор споминів приписав це "особистій амбіції" і небажанню взяти посаду меншу Міністерської. Треба нагадати, що і партія до якої належав М. Міхновський і та - до котрої належав Д. Доршенко - підписали меморандум до Скоропадського, в якому вказувалося на антиукраїнську політику його уряду, а 25.V. підписали відкритий апель до німецького народу, в якому стояло "Одна частина землевласників зорганізована ще за московського самодержавія... під проводом московським і москволюбів поміщиків доконала перевороту... який віддав всю владу в руки чужинців, ворогів українського народу. ... Дійсне їх призначення підготувати на Україні реставрацію російської державности".

Наслідком згоди Д. Доршенка прийняти посаду Керуючого Міністерством Закордонних Справ було те, що партія укр. соц. федералістів виключила його з числа своїх членів. Так він лишився поза партією. Шойно на еміграції у Німеччині була створена "партія", яка ніколи не існувала в Україні, котра назвала себе "Український Союз Хліборобів Державників" і який себе розв'язав у кінці липня 1937 року постановою "Ради Присяжних", що стояли на чолі тої організації.

Отже твердження видавництва, що "політично Доршенко був пов'язаний з Союзом Гетьманців Державників" є звичайною вигадкою, яка свідчить про цілковите невігластво /аналфабетизм / тих, хто це писав від імені видавництва.

Пишуть видавці, що „Д.Дорошенко був великим противником людей того покоління, які свої ніби то патрістизм виявляють "у шароварах широких як море" у "шапках з довгелезними шликами", лише забули додати де-що! Ми не сумніваємося, що обмосковленим, закоханим у все московське душам отих усіх "Петров Яковлевичів", "Татьян Івановен" чи "Григорієв Акакієвичів", які навіть "помертно перехрестили", щоб не разив їх Івана Франка на "Івана Яковича", Стефаніка Василя на "Василія Семеновича" і навіть Святослава Завойовника на "Святослава Ігоревича", - просто осоружні оті "шапки з довгими шликами"! В чому тут справа навіть Хвильовий розумів і так пояснив у своєму оповіданні "Редактор Карк": "Григорій Савіч", "Владимір Ільїч", "Тарас Григорєвич" - так російська інтелігенція любить. І єсть у нїм якась північна солодкість... калужські нетрі і Іван Калїта і московська сїкла - велика, велетенська, фатальна..." І тому й "Дмитрію Івановичу" приємно було мїдуватися "калужськими" одягами московських революціонерів, Горкім у "косоворотці", побожно кланятися перед графом Львом Толстим, вдягнутим у довгу московську "рубашку-косоворотку на випуск" підперезану колірним мотузком і в "лаптях", але просто прикро було і взагалі соромно дивитися на козацький одяг і потерпати на саму думку, що якийсь "любезніший" московський заволока може іронічно глянувши на "Дмитрія Івановича" привирливо скривити губи!

А тимчасом "дід Шаповал"- один з ватажків звенигородського Вільного Козацтва, що немов англійський лорд підчас коронаційних урочистостей або підчас відкриття англійського парламенту, прибував на військові зїзди ~~в одязі~~ рівно ж в одязі XVIII столїття і домагався там не автономїї, як то робили наші "державники" а самостійности. Але цей же "дід Шаповал" тоді коли "Дмитро Іванович" втікли від червоних москалів, не тільки лишився і не дав змоги Муравйову з його ордами опанувати Звенигородщину, але й тоді, коли Дмитрій Іванович шукали стежок до

московсько-малоросійських німецьких маріонеток, а на Звенигородщину прибули "каратели" щоб "втихомирювати погроми" - не побоявся збройно виступити і проти них і проти німців. Той же "дід Шаповал"^{тоді} знищив тих хто грабував нашу землю і гвалтував жінок і дівчат, а два батальйони німців, що стали по боці "карателів", розбив і змусив до капітуляції.

Чорношличники були одною з кращих частин української армії і не лише носили довгі шлики, але й запорозькі оселедці і не один із них загинув у боях за українську державу. Отже не личило б Дорошенкові, який любив виступати в Чернігові, коли був губерніяльним комісарем, у військовій уніформі / вправді - московській !/ та схилявся перед гетьманом, який стало ходив у черкесці, яка була прийнята при московському царському дворі для одної з частин - виступати проти тих хто виявляв, нехай і примітивно, свою ширю любов до України і бився за неї. Не одна сотня таких українців поклала свої голови в боротьбі за українську державність.

Вартість твердження Василенко-Полонської про "стислість і об'єктивність характеристик осіб" про які пишеться в "Споминах" можна перевірити хоча б на поданих далі прикладах /а їх можна подати кілька десятків!/
 Оберучев , як твердить Д. Дорошенко "любив Україну, співробітничав у "Кієвской Старіне" та в інших українських виданнях У нас були спільні приятелі - родина Русових у Києві". "Ми з ним були знайомі на "українському ґрунті" / стор. 17/.

А тепер ми до тої характеристики додаємо факти добре відомі Дорошенкові, але ним промовчані.

Оберучев , ставши в 1917 році начальником Київської Військової Округи виступав , як запеклий ^{ворог} українців, робив усе можливе щоб унеможливити українізацію війська і творення військових частин, з його ж наказу була зроблена засідка на "богданівців" яких вислано було на московський фронт і обстріляно та розбровано на Посту Волинському під Києвом. При тому було вбито 16 козаків, а ранено 30.
Барон Штейнгель: "Федір Рудольфович Штейнгель почував себе українцем, вирішив на Волині , гаряче полюбив її і цілу Україну. В своїм Городку /великий маєток на Волині/ він зібрав прекрасний археологічно-етнографічний музей, присвячений

виключно Волині, на свій кошт видавав описи цього музею, уряджував археологічні й етнографічні екскурсії по краю і був заступником голови Українського Наукового Товариства в Києві. В 1906 р. був обраний послом від міста Києва до I-ої Державної Думи і вступив до Української Парляментарної Громади і за підписання відомої Виборгської відозви відсидів три місяці в тюрмі. Коли організувався ТУП став членом одної з київських його громад... Був членом партії конституційних демократів... стояв на ґрунті автономії й федерації, мріяв про "Вільну Україну у вільній Росії" / стор. 59-60/.

А тепер факти: партія конституційних демократів /скорочена назва "кадети"/ - московська партія, яка стояла твердо на ґрунті неподільности моск. імперії, була проти і автономії і тим більше - федерації, Коли в 1917 році Керенській склав угоду з У.П.Радю, яка привела до видання ганебного "другого Універсалу", то ця партія не погоджувчися й на ^{цього} т_у - відкликала своїх членів з мос. Тимчасового Уряду. "Виборгська відозва" - це московський протест членів моск. "Державної Думи" проти її розв'язання. Коли за Скоропадського його запросив Д. Дорощенко на найважливіше тоді становище посла в Берліні + він підкреслив, що він є "переконаний федераліст" / в тих часах це означало - ворог самостійности України/ і застерігся, що на співробітників запросить собі не українців. Дорощенко, розуміючи, що це буде не по лінії намірів німецьких і Скоропадського - запропонував компроміс. Тоді призначено було на радників посольства москаля Іванова і І. Товстоліса - діда з Чернігівщини, який себе уважав москалем, а на секретарів - москаля Ланіна і "українця" - В. Козловського.

Самозрозуміло посольство це робило аж ніяк не українську роботу в Берліні і німці не без підстав звали всю ту компанію "росіянами з українського посольства". Сам барон Штейнгель був членом Центрального Комітету кадетської партії, яка підтримала "записку" 10 міністрів Скоропадського, які домагалися "відбудови Росії". При цій нагоді слід нагадати, що до Туреччини призначено було послом бунного губерн. комісара московського Тимчасового Уряду в Києві - Суковкіна, який підтримував антиукраїнські заходи москалів у 1917 році, а він, за згодою Д. Дорощенка

і звичайно Палтова, іменував першим секретарем - Стебліна-Каменського. Аташе ж того посольства - Хорунженко по приїзді до Царгороду став себе звати Хорунженков, а другим аташе - був москаль Васильєв.

Палтов, його так характеризує Д. Дорошенко: "Палтов був дуже користний" і розхвалюючи його долі пише: "Палтов був завзятий український самостійник і твердо вів самостійницьку лінію... Цей чужинець^{*)}/росіянин /, що став на українську службу і зв'язав свою долю з долею української держави" ... і т. д.

А тепр факти: в дійсности керував усім Палтов, який до міністерства Закорд. Справ не навідувався, а перебував у палаці Скоропадського. Де-які важливі документи підписувалися без відома Дорошенка, який про них довідувався з часописів. Підчас переговорів з Доном і Кубанню, попередив донських представників /москалів / про те, що кубанські представники почали потайки говорити про приєднання до України Кубані, ця "послуга" викликала пресію з боку москалів і перешкодила приєднанню Кубані.

Повторяємо, таких прикладів # "об'єктивности характеристик" Д. Дорошенка можна подати надто багато, простіше буде сказати, що всі московські патріоти і москвофіли - завжди згодують з похвалою, а що й для Василенко-Полонської вони "свої люди" то й характеристики "об'єктивні".

Д. Дорошенко, коли йому було треба якось виправдати свою згоду фігурувати в ролі Міністра Закордонних Справ у Скоропадського то написав "діло не в принципах і гаслах, а в людях" / ст. 256/. З уже наведеного ми бачимо, яких людей захвалює Д. Дорошенко але щоб було ще ясніше наводимо його характеристику графа Бобринського та його урядовців, що жили в Галичині все, що носили ознаки українського.

Дорошенко пише: "перечитавши архив генерал-губернаторства" І був тоді дуже здивований: граф Бобринський уявився мені особисто порядною людиною, зовсім не лютим кровопивцем і тираном, як можна було б думати, судячи по наслідках його діяльності." "Співробітники графа Бобринського... виявилися в більшості людьми порядними, безумовно чесними, освіченими, чимало було серед них природних українців, які трохи згодом опинилися на визначних посадах і при республіканському і при гетьманському

*) „чужинцем“ як Дорошенко тож що не фодива на Україні

урядах України... як могли вони бути знаряддям і виконавцями безглуздої політики" і на це питання дає типову для драгоманівця / а таким був Д. Дорошенко / відповідь: "і російська адміністрація і російська армія і російське громадянство перебували під впливом особливої гіпнози й настрою, котрі утворювалися певною частиною російської преси і групою людей" / стор. 26/. Д. Дорошенко певно впливові тої ж "гіпнози" приписав би і те, що за Скоропадського в Україні, як гриби по дощі виростали одна за одною московські антиукраїнські легальні / а то й підтримувані урядом / організації, що московські большевики під впливом тої "гіпнози" знова відновили московську імперію і т. д. і т. д. Під впливом тої ж "гіпнози" Скоропадський важливі уряди й установи заповнив москалями.

І певно сам Д. Дорошенко під впливом тої ж "гіпнози" прикривав собою антиукраїнську політику скеровану на відбудову московської імперії та не міг ніяк відрізнити "державника", що або "будує" базу для відновлення московської держави в дореволюційних межах, або - цікавиться заведенням вигідного йому самому державного ладу не цікавлячися тим, хто, яка держава заведе той лад - від людини яка боролась за створення української / не лише по назві / держави в якій би був цілковитим господарем український народ.

Під тим же московським "гіпнотом" певно перебував Д. Дорошенко і в пізніших роках бо в 1951 році Мельгунов про якого згадує на 31 стор. своїх "Споминів" Д. Дорошенко як про "одного з найбільших українських приятелів" із числа московських учених - опублікував у 17 числі "Возрожденія", що виходило в Парижі листа Д. Дорошенка. В цьому листі, писаному на еміграції, Дорошенко пише між іншим:

"Я не уявляю собі майбутнього двох великих слов'янських /?/ народів інакше, як у вигляді ТІСНОГО ПОЛІТИЧНОГО, ВІЙСЬКОВОГО, ЕКОНОМІЧНОГО І КУЛЬТУРНОГО СОЮЗУ ДВОХ ДЕРЖАВ РОСІЇ І УКРАЇНИ... Україна і Росія ПОВИННІ жити неминуче у взаємному союзі - МІЦНОМУ І НЕПОРУШНОМУ РАЗ НАЗАВЕДИ". І коли він ставиться негативно до Центральної Ради, то в першу чергу тому, що наче б то "Центральна Рада культивувала екстериторіяльний /?/? націоналізм", подобається ж йому "держава" Скоропадського, яка як він пише "була спробою будови ТЕРІТОРІАЛЬНОЇ України, а не екстериторіяльної,

націоналістичної... вона прийняла до себе на службу... росіян на рівні з українцями... пересадила до себе в Київ кращі сили петербургського сенату майже "ін корпоре"... організувала в себе спеціальну великоросійську армію"... і намагалася врятувати від ЧУЖОЗЕМНОГО захвату .. Бессарабію, Галичину, Холмщину, Кубань і Крим, та питає п. Мельгунова: "ЧИ ЦЕ ЗРАДА?"

Ця позиція "державника" Дорощенка НІЧИМ не відрізняється в ділянці НАЦІОНАЛЬНІЙ від позиції Леніна чи Хрушова! "Державник" Дорощенко вважає?, як і тамті, що коли український націоналіст трактує українця - мешканця Америки "своїм" / як поляки трактували Падеревського / - то це є екстеріторіальний націоналізм гідний осуду, а коли "імпортується" для керування Україною з Московщини цілий МОСКОВСЬКИЙ сенат "майже ін корпоре", або трактується МОСКОВСЬКИХ адміністраторів як "своїх" - то це будова "територіальної" України!

Поляки будували не "територіальну Польщу" і жили - не "територіальну Палестину"! Але москалі - будують для "державників" "територіальну Україну". Тому в Варшаві лунає всюди польська мова, а в Києві... московська! Будівничі "територіальної України" вдають, що можна збудувати державу спираючися на тих, які ісповідують гасло: "де мені добре - там і батьківщина", ^{хоча} ~~але~~ певно знають, що на такому елементі нічого збудувати не можна, але в уже збудованій міцній державі ^{його} ~~її~~ можна використувати як технічну силу.

Коли ж такий "державник" вихваляючися проявами антиукраїнської "самоотверженості", пригадує собі "державницькі" на зверх прояви тої політики /справа оборони де-яких українських земель /, то тут же зясовує, що то була оборона від "ЧУЖОЗЕМНОГО! захвату" тих земель. З тексту виникає ясно, що для "державника" Дорощенка були "чужоземцями" австрійці, румуни, поляки, німці, ~~але не були чужоземцями~~ НЕ БУЛИ ЧУЖОЗЕМЦЯМИ - МОСКВИНИ, і в його запиті "чи це ж зрада?" криється недоговорене слово "Росії", для якої ці "державники" намагалися приберегти і українські землі, навіть такі, що як Галичина, до неї ніколи не належали!

Підсумовуючи все сказане, повторюємо : "перевидання "Споминів" Д. Дорощенка, але

з підкресленням їхньої тенденційності і як матеріяла, що допомагає пізнанню чим справді було і є таке "державництво" - було б корисним. Більше того! Уважний читач може переконатися читаючи їх, що жоден наріж, маючи на чолі таких "державників" "встоятись не матиме сили". Але з такими "вступами і післясловом це видання є злочином та показує, що "Укр. Видавництво" є тільки маріонеткою в руках більш освічених "данайців", які забезпечують москалів на випадок нового зриву.

Оскільки ж мова про автора тих "Споминів" то видавництво та його суггестіонери своїми запевненнями в цілковитій об'єктивності їх і в "державницькому" наставленні їх автора, зробили йому дуже погану послугу, бо змусили нас /і певно ще де-кого з людей, що орієнтуються в подіях тих часів, а не є москвофілами/ звернути увагу власне на негативні прикмети Д.Дорощенка, як державника. Він поносить, як політик, разом з іншими автономістами відповідальність не тільки за те, що український наріж знова опинився в московському ярмі, але й за те, що за останніх пів віка опинився в числі "вимираючих" народів, утративши понад \$ 60 міль. Очевидячки подібну ж відповідальність беруть на себе ті видавці "Споминів", що своїми увагами отрують свідомість наступних поколінь утруднюючи їм розрізнення українських державників і ~~шляхетних~~ популяризаторів певного роду /з окресленим соціально-політичним змістом/ державности московської.

А тимчасом безперечно Д.Дорощенко, як діяч на полі української культури і як той хто, ставши представником московської цивільної влади на окупованих москалями землях австро-угорщини, припинив московські знушання над їх українським населенням, заслуговує і на позитивну оцінку бодай частини цієї його діяльності, не зважаючи на всі його симпатії до москалів, яких він зве "великоросами" і безпідставно зачисляє до слов'ян /див. Дорощенко. "Слов'янський світ"/ ~~і нічого не дає~~
~~хорошо певну тенденційність історичних драм.~~

Він, подібно до інших українських автономістів, хоча і не був /як на це вказує

все сама назва/ і симпатії до М. Драгоманова/ жодним українським державником, все ж любив не тільки землю українську, але й українську культуру до якої і сам зробив певний вклад. Анархістично-московільська наука Драгоманова /якою він захоплювався до самої смерті/, московська школа і оточення були причиною "блукання" Д. Дорощенка по партіям з найрізнішими соціально-політичними поглядами, але завжди по партіях московільських, що стояли на ґрунті московської державности або бодай "нерушимого" зв'язку з нею. Опублікований Мелгуновим лист Д. Дорощенка є найкращим доказом слушности цього/з/ твердження. Названі причини можуть уважатися за "пом'ягчуючі обставини", але політична діяльність заслуговує безумовно на засуд.

Видавці ж можуть, рятуючися від обвинувачень у злочинности такої видавничої діяльности, похизатися на своє дуже слабе знання недавнього минулого і цілковите нерозуміння, що можна звати українським державництвом.